

Ὅρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμός (Runciman Steven)

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα

Χάρης στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἤλθε στὸν κόσμον αὐτὸ σὲ μιὰ μοναδική στιγμή τῆς ἱστορίας του. Οἱ Ρωμαῖοι, εἶχαν μόλις ὀλοκληρώσει τὴν κατάκτηση ὅλου τοῦ μεσογειακοῦ κόσμου, προσφέροντας ἔτσι μιὰ τεράστια ἔκταση, ὅπου ἄνθρωποι καὶ ἰδέες μποροῦσαν νὰ ταξιδεύουν ἀνεμπόδιστα. Περισσότερο ἴσως σημαντικό ἦταν τὸ γεγονός ὅτι στὴν πολιτισμικὴ ζωὴ αὐτῆς τῆς περιοχῆς δέσποζαν σοφοὶ καὶ διδάσκαλοι γαλουχημένοι στὶς παραδόσεις τοῦ Κλασσικοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. ἡ ἐξαιρετικὴ ἐμβρίθεια τῶν φιλοσόφων, ἐπιστημόνων καὶ καλλιτεχνῶν, πὺ ἀρχικῶς συναντᾶμε στὶς περιοχὲς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀπλώθηκε, χάρις στὴν τόλμη τῶν Ἑλλήνων καὶ τὶς κατακτήσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, σὲ ὅλες τὶς χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Οἱ μεγάλες καὶ ἐπιφανεῖς πόλεις πὺ εἶχαν ἀνθήσει στὸ πέρασμα τῶν Μακεδόνων, ἰδιαιτέρως ἡ Ἀλεξάνδρεια στὴν Αἴγυπτο, τῶρα διέθεταν σοφοὺς ἀναθρεμμένους στὴν Ἑλληνικὴ παράδοση, πὺ εἶχε ἐμπλουτισθεῖ καὶ ἀπὸ τὶς παραδόσεις τῶν παλαιότερων αὐτοκρατοριῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀκόμη καὶ αὐτὴ ἡ Ρώμη καὶ οἱ δορυφόροι τῆς

προσέβλεπαν στην Ελλάδα για την πολιτισμική υποδομή τους.

Έτσι η Χριστιανική Εκκλησία από τα πρώτα της χρόνια είχε να αντιμετωπίσει την πρόκληση του Έλληνισμού. Τί έννοοῦμε μέ τόν ὄρο \“Έλληνισμός\”; Δέν εἶναι ταυτόσημος μέ τόν Έλληνικό Έθνισμό, ἄν καί οἱ σημερινοί Έλληνες δικαίως μποροῦν καί διεκδικοῦν τήν συγγένεια μέ τούς διανοητές καί καλλιτέχνες τῆς Κλασσικῆς Ελλάδος, τῶν ὁποίων τήν γλώσσα καί τήν γῆ κληρονόμησαν. Νομίζω πῶς Έλληνισμός εἶναι βασικῶς μιᾶ στάση τοῦ νοῦ, ἡ ἀναζήτηση μιᾶς ἐρμηνείας τοῦ κόσμου στόν ὁποῖο ζοῦμε, ἡ ἐπιμονή γιά τήν γνώση ὅλων τῶν φαινομένων του καί ἡ ἐλπίδα πῶς μποροῦμε νά κατανοήσουμε τά λάθη, τίς θλίψεις καί τίς τραγωδίες του, πράγμα πού τελικῶς θά μᾶς καταστήσει ἰκανούς νά φθάσουμε στήν ἄρμονία πού τό ἀνθρώπινο γένος πρέπει νά ποθεῖ. Ἦταν ἕνα τρομακτικό καθῆκον. Πολλοί Έλληνες φιλόσοφοι – καί πολλοί φιλόσοφοι σήμερα – ἦσαν εἰλικρινά ἀπαισιόδοξοι. Ὅμως ὁ ἐρχομός τοῦ Χριστιανισμοῦ φάνηκε σέ ἄλλους νά προσφέρει μιᾶ λύση. Ἡ αὐστηρή ἐμμονή του στίς ἠθικές ἀξίες, σέ συνδυασμό μέ τήν ἔμφαση πού ἔδινε στήν ἀγάπη καί τήν πίστη του στήν τελική λύτρωση, γοήτευσε πολλούς στοχαστές. Ἀλλά γιά νά γίνει ἀποδεκτός στόν κόσμο τῆς διανοήσεως ὄφειλε νά συνταυτισθεῖ τρόπον τινά μέ τόν κυρίαρχο Έλληνισμό. Καί ἦταν τό μεγάλο ἐπίτευγμα τῶν πρώτων Χριστιανῶν Πατέρων, κυρίως, νομίζω, τῶν Καππαδοκῶν, τό ὅτι μπόρεσαν καί ἐξέφρασαν τό Χριστιανικό δόγμα μέ ὄρους πού ἦσαν ἀποδεκτοί ἀπό τούς φιλοσόφους. Οἱ δέ μεγάλες Οἰκουμενικές Σύνοδοι

πρόσφεραν τό φιλοσοφικό υπόβαθρο, τό όποίο χρειαζόταν ή Έκκλησία.

Η συμμαχία μέ τόν Έλληνισμό διασφάλισε τό μέλλον τής Έκκλησίας. Άλλά μέ τό πέρασμα του χρόνου καί τήν μεγάλη έξάπλωση του Χριστιανισμού, έμφανίζονταν τάσεις πού άπέρριπταν τήν Έλληνική προσέγγιση. Ήσαν οί πιστοί πού έμεναν άποκλειστικά στό έβραϊκό υπόβαθρο του Χριστιανισμού, οί φονταμενταλιστές, πού υπάρχουν μέχρι σήμερα, καί πού επέμεναν στην άυστηρή τηρήση άκαμπτων ήθικων κανόνων καί τελετουργικων τυπικων καί στην κατά γράμμα έρμηνεία τής Άγίας Γραφής. Περισσότερο άξιοσημείωτη καί καθοριστική είναι άκόμη ή γενική τάση των Έκκλησιων τής Δυτικής Εύρώπης καί των διαδόχων τους νά υιοθετούν μία άκαμπτη στάση στην θεολογία τους. Τουτο όφείλεται στις ιστορικές συγκυρίες.

Όταν ή Ρωμαϊκή αυτοκρατορία κατέρρευσε από τις βαρβαρικές καταλήψεις, ήσαν οί δυτικές, λιγότερο πολιτισμένες, έπαρχίες, πού έπесαν πρώτες στά βαρβαρικά χέρια. Κι όταν οί Ρωμαίοι διοικητές αναγκάσθηκαν νά παραιτηθούν, ή μόνη έναπομείνασα μορφωμένη τάξη ήταν ό κλήρος. Αύτός δέν περιορίσθηκε μόνο στό καθήκον του νά μεταστρέψει στον Χριστιανισμό τούς εισβολείς. Επί πλέον προμήθευσε τούς νέους άρχοντες μέ έγγραμμάτους υπαλλήλους καί, πρό πάντων, νομικούς. Ο νόμος ήταν ή μεγάλη συμβολή των Ρωμαίων στον πολιτισμό. Πλήν όμως ή άκαμπτη έφαρμογή του ήταν αντίθετη προς τήν παράδοση του Έλληνισμού. Οί Ρωμαίοι θεολόγοι άπαιτούσαν ακριβείς φόρμουλες καί λογικά έπιχειρήματα, όπως αναπτύχθηκαν από εκείνον τόν άξιόλογο διανοητή, τόν Θωμά Άκινάτη.

Στις Άνατολικές έπαρχίες όμως, στό Βυζάντιο, οί νομικοί δέν ανήκαν στον κλήρο, ήσαν λαϊκοί, καί μιá πιό φιλελεύθερη θεολογία ήταν έπιτρεπτή, ένω τηρούνταν άνέπαφα τά θεμελιώδη Χριστιανικά δόγματα, τό δόγμα τής Ένανθρωπήσεως καί τό δόγμα τής Σωτηρίας. Πρό πάντων, ένω οί Δυτικές Έκκλησίες δέν αισθάνονταν ποτέ άνετα μέ τούς μυστικούς πού έμφανίζονταν στους κόλπους των -άν καί δέν ήταν δυνατόν νά μήν αναγνωρίσουν τήν αγιότητα κάποιων μορφων, όπως ό Άγιος Ίωάννης του Σταυρου καί ή Άγία Τερέζα τής Άβίλα- στην Άνατολική Έκκλησία ό μυστικός ήταν έλεύθερος νά βρεϊ τόν δικό του δρόμο προς τήν σωτηρία. Έδω είχε διατηρηθεϊ ή Έλληνική στάση. Δέν υπήρξε ποτέ καμία σοβαρή προσπάθεια νά έμποδιστεϊ ή προσωπική αναζήτηση του Θεου.

Σέ αυτόν τόν βαθμό ή παράδοση του Έλληνισμού έχει έπιζήσει στην Όρθόδοξη Έκκλησία. καί νομίζω πως είναι άκόμη άπαραίτητη σήμερα. Η προσπάθεια των Δυτικων Έκκλησιων νά έκσυγχρονίζουν τήν θρησκεία περιορίζει τό αίώνιο μήνυμά της καί ή μέριμνα νά υποτάξουν τήν θεολογία στην λογική συμφώνως προς τά σύγχρονα κοσμικά στερεότυπα απλώς οδηγεί τόν λαό του Θεου στον άγνωστικισμό ή άκόμη καί τόν άθεισμό. Άν όμως οί Όρθόδοξοι διατηρήσουν τήν συμμαχία τους

μέ τόν Έλληνισμό, θά μπορέσουν νά διατηρήσουν τήν πνευματικότητά τους. Ίσως μετά από έναν αιώνα ή Όρθόδοξη Έκκλησία θά εΐναι ή μόνη από τίς μεγάλες Χριστιανικές Έκκλησίες πού θά έχει επιζήσει, άφοϋ μόνη αυτή θυμάται πώς ή θρησκεία εΐναι μυστήριο, καί πώς ό Χριστιανός, βοηθούμενος από τούς φιλοσόφους καί τούς θεολόγους τοϋ παρελθόντος καί όχι τρομοκρατούμενος από αυτούς, δύναται νά ακολουθήσει τίς παραδόσεις τοϋ Έλληνισμοϋ, καί μαζί μέ τούς όμοπίστους άδελφούς του, παραμένοντας εύπειθές τέκνο τής Έκκλησίας του, νά βρεΐ τόν δικό του δρόμο πρός τήν σωτηρία.

Πηγή: agiazoni.gr